לֹא מַשְׁכַּחַת לֵיהּ – אין הן מוצאות אותו, מאחר שהוא טמון בתוך הצמח, וְאִי בְּטָרְפָא – ואם הנזק הוא באכילת העלים, אין בכך נזק משום דְּהָרֵי פָּארֵי – הרי הם חוזרים וגדלים, ולפיכך אין שֵׁם 'מזיק' על בעל הדבורים אלא על בעל החרדל, ועליו בלבד מוטלת חובת ההרחקה.

שנינו במשנה: שלא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו, וְלֹא נִבְרֶכֶת [–בריכת] הַכּוֹבְסִין וְכוּ', אלא אם כן הרחיק מכותלו של חבירו שלושה טפחים.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, לֹא שָׁנוּ חכמים במשנה שדי להרחיק את בריכת הכובסים שלושה טפחים מכותל בורו של חבירו, אֶלָּא מִן בריכת הַמַּחְמָצָן – הבריכה שבה היו שורים הכובסים את הבגדים למשך יום או יומים בצואת כלבים עד שיתלבנו, אֲבָל מִן בריכת הַנַּדָּיָין – הבריכה שבה היו כובסים ומשפשפים את הבגדים לאחר שרייתם, אין די בהרחקת שלושה טפחים, אלא חייב להרחיק אַרְבַּע אַמּוֹת מכותל בורו של חבירו, מאחר שהמים ניתזים למרחוק.

הגמרא מביאה ראיה לדין זה מן הברייתא: תְּנָיָא נַמִּי הָכִי – ואכן כך שנינו בברייתא, שיש להרחיק את נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין מן הבור אַרְבַּע אַמּוֹת. ולכאורה יש לתמוה, וְהָא אֲנַן תָּנַן במשנה שדי בהרחקת שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. אֶלָּא לַאו שְׁמַע מִינָּהּ כְּדְרַב נַחְמָן – אלא יש ללמוד מכך כדינו של רב נחמן, שהמשנה עוסקת בהרחקת בריכת ה'מחמצן', שלזה די בהרחקת שלושה טפחים, אך הברייתא עוסקת בהרחקת בריכת ה'נדיין', ולזה צריך הרחקת ארבע אמות.

הגמרא מביאה שיש השונים את דינו של רב נחמן באופן שונה במקצת: וְאִיכָּא דְּרָמֵי לְהוּ מִירְמֵי – ויש שהקשו סתירה בין המשנה לברייתא. שהרי תָּנַן במתניתין שיש להרחיק את נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין מן הבור שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, ומאידך, הָתַנְיָא בברייתא שצריך להרחיק אַרְבַּע אַמּוֹת. ועל כך אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, לֹא קַשְׁיָא, כָּאן – המשנה עוסקת בדין הרחקה מִן בריכת הַמַּחְמָצָן, כָּאן – ואילו הברייתא עוסקת בדין ההרחקה מִן בריכת הַנַּדָּיָין.

רַב חִיָּיא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא מַתְנֵי לָהּ בְּהֶדְיָא – היה שונה ברייתא שבה מפורש כדינו של רב נחמן, וכך היה שונה, 'ולא נברכת כובסין, אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִשָּׁפַת מַחְמָצָן וְלַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים'.

שנינו במשנה: שאדם החופר בור וכדומה בסמוך לבורו של חבירו, מרחיק שלושה טפחים מכותל בורו של חבירו וְסָד את כותלי חפירתו בַּסִּיד.

אִיבַּעְיָא לְהוּ – נסתפקו בני הישיבה כיצד יש לבאר את דברי המשנה, האם 'וְסָד' בְּסִיד תָּנַן, דהיינו שצריך השני גם להרחיק שלושה טפחים וגם לסוד את כותלי החפירה בבור, אוֹ דִילְמָא 'אוֹ' סָד בְּסִיד תָּנַן, דהיינו שדי באחד מן הדברים, או שירחיק את כותלי חפירתו שלושה טפחים מכותל בורו של חבירו, ואז אינו צריך לסוד את חפירתו בסיד, או שיסוד את כותלי חפירתו בסיד, ואז רשאי הוא לסמוך את חפירתו עד למיצר שבין השדות.

הגמרא מנסה לפשוט ספק זה מסברא: פְּשִׁיטָא דְּוָסָד בְּסִיד תָּנַן – לכאורה יש לומר בפשיטות שצריך גם להרחיק וגם לסוד, דְּאִי סַלְּקָא דַּעְתָּךְ דְּאוֹ סָד בַּסִּיד תָּנַן – שאם תאמר שדי באחד מן הדברים, וכמו בסיפא לגבי הרחקת גפת מן הכותל, אִם כֵּן לֵיעַרְבִינְהוּ וְלֵיתְנִינְהוּ – אם כן היה לתנא לערב את הרישא והסיפא יחדיו, ולומר שאין אדם רשאי לחפור בור או להניח גפת בסמוך לכותלו של חבירו, אלא אם כן הרחיק שלושה טפחים או סד בסיד. ומאחר שנשנו כל אחד בפני עצמו, יש להוכיח שאין דין הרחקת בור שוה לדין הרחקת גפת, אלא בהרחקת בור צריך גם להרחיק וגם לסוד, בעוד שבהרחקת גפת די באחד מן הדברים.

דוחה הגמרא: שאין מכאן ראיה, אלא יתכן שאף ברישא די בהרחקת אחד מן הדברים, והטעם שלא עירב התנא את הרישא עם הסיפא, דִּילְמָא מִשּׁוּם דְּלָא דָּמֵי הַאי הֵיזֵיקָא לְהַאי הֵיזֵיקָא – שמא משום שאין דומה הנזק הנעשה על ידי בור לנזק הנעשה על ידי גפת, דְּרֵישָׁא הֵיזֵיקָא דְּמִתּוּנָא – הרישא העוסקת בהרחקת בור, שהיזק בזה הוא מן הרטיבות הנגרמת על ידי בור מלא במים, ואילו סֵיפָא הֵיזֵיקָא דְּהַבְלָא – הסיפא העוסקת בהרחקת גפת, שהיזק בזה הוא מן החום הנגרם כתוצאה מן הגפת, ומאחר שאין היזקם שווה לא שנאם התנא יחדיו.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק מדברי התוספתא: תָּא שְׁמַע, שנינו בתוספתא (פ"א ה"א), רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, סָלַע הַבָּא בְיָדִים – סלע רך המתפורר במגע היד, המפריד בין שתי חצירות, הדין הוא שזֶה חוֹפֵר בּוֹרוֹ מִכָּאן וְזֶה חוֹפֵר בּוֹרוֹ מִכָּאן – רשאי כל אחד לחפור בור ברשותו, אך זֶה מַרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד וְזֶה מַרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בַּסִּיד – מוטל על כל אחד מהם להרחיק שיעור שלושה טפחים מן המיצר, ולסוד את כותלי חפירתו בסיד.

מדייקת הגמרא: טַעֲמָא – טעם הדבר שצריך גם להרחיק וגם לסוד בסיד, משום דְּבָא בְּיָדִים – שהקרקע רכה במיוחד, ולפיכך מוטל על כל אחד מהם לעשות את שתי ההרחקות כדי שלא יפיל את כותל בורו של חבירו, הָא לֹא בָּא בְּיָדִים, לֹא – אבל בקרקע רגילה אין צריך שתי הרחקות, ויש ללמוד מכאן שבדיני המשנה די שירחיק שלושה טפחים או שיסוד בסיד.

דוחה הגמרא: אין להוכיח כן מן התוספתא, אלא יתכן לומר דהוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא בָּא בְּיָדִים נַמִּי סָד בַּסִּיד – שאף בקרקע רגילה צריך גם להרחיק וגם לסוד, וּבָא בְּיָדִים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – אלא שלפיכך נקט רבי יהודה את דינו לגבי סלע הבא בידים, מאחר שהוצרך להשמיענו חידוש, דַּסְלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא כֵּיוָן דְּבָא בְּיָדִים לִיבְּעֵי רַיּוּחָא טְפֵי – היה מקום לומר שמאחר והקרקע רכה יש להרחיק יותר משלושה טפחים, קָא מַשְׁמַע לָן רבי יהודה שאף בזה די בהרחקת שלושה טפחים ולסוד בסיד.

שנינו במשנה: מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת וְאֶת הַבֶּגֶל וְאֶת הַמֶּלַח ואת הסיד וְאֶת הַסִּקְלָעִים וְכוּ' מן הכותל של חבירו.

תָּנַן הָתָם (שבת מז:), בַּמֶּה טוֹמְנִין – באלו דברים התירו חכמים לטמון את התבשיל לשבת כדי לשמור את חומו, וּבַמֶּה אֵין טוֹמְנִין – ובאלו דברים אסרו חכמים לטמון, מאחר שההטמנה בהם מוסיפה על חומו של התבשיל, ויש לחוש שאם יטמין בהם, יבוא אף להטמין בגחלים ולחתות בהם בשבת, ונמצא עובר על איסור בישול. אֵין טוֹמְנִין לֹא בְּגֶפֶת [–פסולת של זיתים ושומשמין], וְלֹא בְּגֶבֶל הבהמות, וְלֹא בְּמֶלַח, וְלֹא בְּסִיד, וְלֹא בְּחוֹל, והאיסור להטמין בכל אלו, הוּא בֵּין כשהן לַחִין וּבֵין כשהן יְבֵשִׁין.

שואלת הגמרא: מַאי שְׁנָא הָכָא בדיני הרחקת נזיקין, דְּקָתָנֵי במשנה שיש להרחיק מן הכותל דברים המעלים הבל ומזיקים את הכותל, ובהם מונה המשנה אף את הַסְּקָלְעִים, וְלֹא קָתָנֵי במשנה שיש להרחיק את הַחוֹל מן הכותל, וּמַאי שְׁנָא הָתָם לגבי דיני הטמנה, דְּקָתָנֵי שאסור להטמין בְּחוֹל, וְלֹא קָתָנֵי שאסור להטמין בִּסְקָלְעִים.

משיבה הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, הטעם שלא מנתה המשנה במסכת שבת את הסלעים בכלל הדברים שאין להטמין בהם, לְפִי שֶׁאֵין דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְהַטְמִין את הקדירה בִּסְקָלְעִים.

אביי מקשה על תירוץ זה: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרב יוסף, וְכִי דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְהַטְמִין את הקדירה בְּגִיזֵי צֶמֶר [–חתיכות צמר כמו שנגזזו] וּלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְנָמָן [–צמר הצבוע בצבע אדום, וסרוק כעין לשונות ארוכים], ומכל מקום נשנו דינים אלו בברייתא. דְּתַנְיָא (שם מח.), טוֹמְנִין את הקדירה בְּגִיזֵי צֶמֶר [–צמר מנופץ וסרוק], וּבִלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְנָמָן, וּבְצִיצֵי צֶמֶר [–חתיכות צמר בלוי], וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן, שמוקצים הם למלאכת הבגדים. ומאחר שדרך התנאים לשנות אף דברים שאין מצוי להטמין בהם, יש לתמוה מדוע לא מנתה המשנה במסכת שבת את הסלעים בכלל הדברים שאסור להטמין בהם.

ולפיכך מיישב אביי באופן אחר: אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, 'יַגִּיד עָלָיו רֵיעוֹ' (איוב לו לג), דהיינו, יש ללמוד מדבר אחד על רעהו, תָּנָא הָכָא לגבי דיני הרחקות שיש להרחיק את הַסְּקָלְעִים מן הכותל מאחר שמעלים הבל, וְיֵשׁ ללמוד מכך שהוּא הַדִּין לְחוֹל – שאף את החול יש להרחיק מן הכותל מטעם זה, וְתָנָא הָתָם לגבי דיני הטמנה שאסור להטמין בחול מאחר שמוסיף הבל בתבשיל, וְיֵשׁ ללמוד מכך שהוּא הַדִּין לִסְקָלְעִים

המשך בעמוד רסב

– שאף בסלעים אסור להטמין מטעם זה.

רבא מקשה על תירוץ זה: **אָמַר** לֵיהּ **רָבָא** לאביי, **אִי** יָדִיד **עָלְיו** רֵיעוֹ – אם כוונת התנא שיש ללמוד מדבר אחד על רעהו, אם כן **לִיתְנִינְהוּ לְכוּלְּהוּ בַּחֲדָא** – היה לו לשנות את כל הדברים המוסיפים הבל במקום אחד, או לגבי הרחקת נזיקין או לגבי הטמנה, **וְלִיתְנֵי חֲדָא מִנַּיְיהוּ בְּאִידָךְ** – והיה שונה רק אחד מן הדברים במקום השני, **וְהוּא הֲדִין לְאִידָךְ** – והיינו למדים זה מזה אף לענין שאר הדברים. ומאחר שהוצרך התנא לשנות את כל הדברים בשני המקומות, יש ללמוד שאין דינם שוה זה לזה, אלא חול נאסר רק לגבי הטמנה ולא לגבי הרחקת נזיקין, ואילו הסלעים נאסרו רק לגבי הרחקת נזיקין ולא לגבי הטמנה, ועל כן יש עדיין לברר מה הוא טעם הדבר.

רבא מבאר את הענין באופן אחר: **אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָתָם** לגבי דיני הטמנה, **הֵיינוּ טַעְמָא דְּ**לא **קָתָנֵי** שאסור להטמין **בְּסֶלָעִים, מְשׁוּם דְּמַשְׁתְּכֵי לָהּ לַקְּדָרָה** – מאחר שמשברים הם את הקדירה, ולפיכך אין דרך אדם להטמין בהם כלל. **וְהָכָא** לגבי דיני הרחקת נזיקין, **הֵיינוּ טַעְמָא דְּלא קָתָנֵי** שצריך להרחיק את החול **מִן הַכּוֹתֶל, מְשׁוּם** שטבע החול הוא **דְּמַחֲמֵימֵי חַיִּים וּמְקָרְרֵי קָרִיר** – שמדבר חם הוא מתחמם ומדבר קר הוא מתקרר, ולפיכך אין לאסור בזה אלא לגבי דיני הטמנה, שמאחר ומטמין בו את הקדירה שהיא חמה, מתחמם אף החול ומוסיף הבל בקדירה, אבל לגבי דיני הרחקת נזיקין אין לאסור להניח חול בסמוך לכותל חבירו, שמאחר והכותל צונן הוא, אף החול נשאר צונן ואינו מזיק לכותל כלל.

שואלת הגמרא: **וְהָא תָּנֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא** חוֹל – הרי בתוספתא שנה רבי אושעיא את החול בין הדברים שצריך להרחיק מן הכותל, ומדוע, הרי אינו מזיק לכותל כלל.

מתרצת הגמרא: **הָתָם בְּמִתּוּנָא** – שם עוסקת התוספתא בחול לח, ולפיכך יש להרחיקו מאחר שהרטיבות מזיקה לכותל, אך חול יבש מותר לסמוך לכותל.

שבה הגמרא ושואלת: אם כן **תָּנָא** דִּידָן **נַמִּי לִיתְנֵי, וְלוֹקְמֵיהּ בְּמִתּוּנָא** – אף התנא במשנתינו היה לו לשנות את דין הרחקת חול מן הכותל, ולבאר שדין זה נאמר רק בחול לח.

מתרצת הגמרא: **הָא תָּנָא לֵיהּ אַמַּת הַמַּיִם** – הרי כבר שנה התנא שצריך להרחיק רטיבות מן הכותל לגבי דין הרחקת אמת המים, ולפיכך לא הוצרך לכפול הדברים לגבי הרחקת חול רטוב.

שבה הגמרא ושואלת: **אֲטוּ מִי לֹא קָתָנֵי אַמַּת הַמַּיִם וְקָתָנֵי נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין** – וכי לא שנה התנא שיש להרחיק גם אמת המים וגם נברכת כובסין, אף שההיזק בשתיהן הוא משום הרטיבות, ואם כן היה לו להוסיף ולשנות אף את דין הרחקת חול לח.

מתרצת הגמרא: **הָנָהוּ צְרִיכֵי** – ישנו צורך לשנות גם אמת המים וגם נברכת כובסין. **דְּאִי תָּנָא** שיש להרחיק את **אַמַּת הַמַּיִם**, היה מקום לומר שרק בזה יש להרחיק **מְשׁוּם דְּקָוֵי וְקָיְימִי** – שמים אלו נאספים ועומדים במקום אחד, ולפיכך נבלעים יותר באדמה ומזיקים את הכותל, **אֲבָל אַמַּת הַמַּיִם** שאין המים שבה עומדים במקום אחד אלא זורמים והולכים, **לֹא** – היה מקום לומר שאין צריך להרחיקה מן הכותל, **צְרִיכָא** – לפיכך הוצרך התנא להשמיע דין הרחקה בשתיהן. אבל בדין הרחקת חול לח אין חידוש, ולפיכך לא הוצרך התנא לשנותו במשנתינו.

שנינו במשנה: **מַרְחִיקִין אֶת הַזְּרָעִים וְאֶת הַמַּחֲרֵישָׁה וְכוּ'** מן הכותל של חבירו.

שואלת הגמרא: מדוע הוצרך התנא לשנות שמרחיקים את **הַזְּרָעִים** מן הכותל, **תֵּיפּוֹק לֵיהּ מְשׁוּם מַחֲרֵישָׁה** – הרי ניתן ללמוד דין זה מכך שצריך להרחיק את המחרישה מן הכותל, שהלא אין אדם זורע אלא אם כן חורש תחילה.

משיבה הגמרא: **בְּמַפּוֹלֶת יָד** – הוצרך התנא להשמיענו שאף אדם הזורע על ידי שחופר במעדר בידו, ואינו חורש תחילה במחרישה, אף הוא צריך להרחיק מפני הזרעים המזיקים את הכותל.

שבה הגמרא ושואלת: מדוע הוצרך התנא לשנות שמרחיקים את **הַמַּחֲרֵישָׁה** מן הכותל, **וְתֵיפּוֹק לֵיהּ מְשׁוּם זְרָעִים** – הרי ניתן ללמוד דין זה מכך שצריך להרחיק את הזרעים מן הכותל, שהלא אין אדם חורש אלא על מנת לזרוע לאחר מכן.

משיבה הגמרא: **בְּחוֹרֵשׁ לְאֵילָנוֹת** – הוצרך התנא להשמיענו שאף אדם החורש לצורך השבחת אילנות הנטועים כבר במקום זה, אף הוא אסור לחרוש, מפני שהחרישה מזיקה את הכותל.

שבה הגמרא ושואלת: **וְתֵיפּוֹק לֵיהּ מְשׁוּם מַיָּא** – מדוע הוצרך התנא לשנות את דין הרחקת זרעים מן הכותל, הרי ניתן ללמוד דין זה מכך שצריך להרחיק את המים מן הכותל, שהרי אין הזרעים מתקיימים בלא מים.

משיבה הגמרא: **הַתָּנָא** של המשנה **בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָאֵי** – היה עומד בארץ ישראל, **דִּכְתִיב** בה (דברים יא יא) **'לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם'**, דהיינו, שאין שדותיה זקוקות להשקיה אלא די להם במי גשמים, ולפיכך הוצרך התנא להשמיענו שהזרעים עצמם מזיקים לכותל ויש להרחיקם.

הגמרא מבררת באיזה אופן מזיקים הזרעים את הכותל: **לְמֵימְרָא דְּזֶרַע**

לְצַדְדִין קָא מְשַׁתְּרְשֵׁי – האם ניתן לומר ששורשי הזרעים מתפשטים לצדדים, והרי הם הולכים מתחת הכותל ומקלקלים את יסודו, וְהָא תְּנַן (כלאים פ״ז מ״א) הַמַּבְרִיחַ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ, דהיינו, שמכופף ענף מן הגפן לקרקע ומכסהו בעפר, ומוציא את ראשו בריחוק מקום, אִם אֵין עַל גַּבָּהּ של הגפן המוטמנת בקרקע עָפָר בגובה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ – לא יזרע על גבה, מאחר שהזרעים חודרים לתוך הגפן, ויש בזה איסור משום כלאים. וְתָנֵי עֲלָהּ בברייתא, אֲבָל זוֹרֵעַ אֶת הַצְּדָדִין אֵילָךְ וְאֵילָךְ – אף אם אין על גבי הגפן עפר בשיעור שלושה טפחים, רשאי הוא לזרוע משני צידיה בלא להרחיק כלל. ויש ללמוד מכאן, שאין שורשי הזרעים מתפשטים לצדדים, ולפיכך אין לאסור אלא כשזורע מעל גבי הגפן ממש, ואם כן, מדוע אסור לזרוע בצד כותל של חבירו.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי חֲנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי, אף שאין הזרעים מתפשטים לצדדים מכל מקום אסור לסומכם לכותל מִפְּנֵי שֶׁהֵם מַחְלִידִין [–מנקבים] אֶת הַקְּרָקַע שסביבות הכותל, וּמַעֲלִין שם עָפָר תִּיחוֹחַ [–רך]. כלומר, שעל ידי הזריעה נעשית הקרקע שסביבתם רכה וחלולה, ודבר זה גורם לרפות את יסודו של הכותל.

שנינו במשנה: וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מרחיקים מִן הַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְכִבּוּ; אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, מוּתָּר לְאָדָם לְהַשְׁתִּין מַיִם בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, משום שאין הוא מזיקו בכך, דִּכְתִיב (מלכים א׳ כא כא) ׳וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב [–אכרית מבית אחאב], מַשְׁתִּין בְּקִיר [–את הזכרים], וְעָצוּר וְעָזוּב [–ואף את הממון והַמְקֻנֶה, כלומר, העושר הכנוס בבית, והמקנה הנעזב בשדה], בְּיִשְׂרָאֵל׳ [–בפרסום רב, בקרב כל ישראל]. ומאחר שנקט הכתוב ׳משתין בקיר׳ יש ללמוד שהדרך היא לעשות כן, ואין בכך היזק לכותלו של חבירו.

מקשה הגמרא: וְהָא אֲנַן תְּנַן, וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מרחיקים מִן הַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים מאחר שמזיקים הם לכותל, וכיצד יתכן לומר שרשאי אדם להשתין בצד כותלו של חבירו. מתרצת הגמרא: הָתָם בְּשׁוֹפְכִין – המשנה עוסקת באדם השופך עביט מלא במי רגלים בצד כותלו של חבירו, שבזה יש לאסור משום היזק הכותל עד שירחיק שלושה טפחים, אבל המשתין מים בצד הכותל אין בכך היזק ואינו צריך להרחיק.

הגמרא מקשה על דברי רבה בר בר חנה מברייתא: (תָּא שְׁמַע, שנינו בברייתא, שֹׁלֶא יִשְׁפּוֹךְ אָדָם מַיִם [–מי רגלים] בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הֶרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וסברה הגמרא שהברייתא עוסקת במשתין מים, ואף על פי כן צריך הוא להרחיק מכותלו של חבירו, ושלא כדברי רבה בר בר חנה. מתרצת הגמרא: הָתָם נַמִּי בְּשׁוֹפְכִין – הברייתא עוסקת אף היא באופן ששופך עביט מלא במי רגלים בצד כותלו של חבירו, ואין להוכיח מכך שאסור להשתין בצד הכותל).

הגמרא מוסיפה להקשות על דברי רבה בר בר חנה: תָּא שְׁמַע, שנינו בתוספתא (פ״א ה״ד) לֹא יַשְׁתִּין אָדָם מַיִם בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הֶרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כדי שלא יזיק את הכותל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שצריך הוא להרחיק, בְּכוֹתֶל העשוי מִלְּבֵנִים של טיט שנתייבשו בשמש, שנימוחים הם מחמת רטיבות המי רגלים, אֲבָל בְּכוֹתֶל של אֲבָנִים אינו חייב להרחיק אלא בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק את הקרקע הסמוכה ליסוד הכותל, וְכַמָּה יש לו להרחיק כדי שלא יזיק, טֶפַח. וְשֶׁל צוֹנְמָא – ואם כותל אבנים זה בנוי על גבי סלע, מוּתָּר להשתין בצד הכותל בלא להרחיק כלל, שאין הסלע ניזוק מרטיבות המים. ומבואר מדברי הברייתא, שאין אדם רשאי להשתין מים בצד כותלו של חבירו. ומחמת קושיא זו אומרת הגמרא, תְּיוּבְתָּא דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה תְּיוּבְתָּא – אכן מברייתא זו יש לפרוך ולדחות את דברי רבה בר בר חנה.

שואלת הגמרא: וְהָא רַבָּה בַּר בַּר חָנָה קָרֵי קְרֵי לְאַמַּר – והרי רבה בר בר חנה הוכיח את דבריו מדברי הכתוב ׳משתין בקיר׳. מתרצת הגמרא: אין כוונת הכתוב שדרך בני אדם להשתין בכותל, אלא הָתָם הָכִי קָאָמַר, שֶׁאֲפִילּוּ מִידֵּי דְּדַרְכֵּיהּ לְאִישְׁתּוֹנֵי בְּקִיר – אפילו זה שדרכו להשתין בקיר, לֹא שְׁבִיקְנָא לֵיהּ – לא אשאיר מבית אחאב, וּמַאי נִיהוּ, כַּלְבָּא – ומי הוא זה שדרכו להשתין בקיר, כלב.

הגמרא דנה בדיני טומאת מת: אָמַר רַב טוּבִי בַּר קִיסָנָא אָמַר שְׁמוּאֵל, רָקִיק [–עוגה דקה ורכה] אֵינוֹ מְמַעֵט בְּחַלּוֹן. דהיינו, חלון שבין שני בתים שיש ברוחבו טפח, ומת מונח באחד מן הבתים, הדין הוא שהטומאה עוברת דרך החלון לבית השני. ואם אין בחלון רוחב טפח אין הטומאה עוברת. אמנם, אם הניח אדם רקיק בחלון שיש בו רוחב טפח, על מנת לסתום חלק מן החלון ולמעטו משיעור טפח, אין זה מועיל למנוע את מעבר הטומאה, מאחר שהוא ראוי לאכילה ואין כוונתו להשאירו במקום זה לעולם אלא סופו ליטלו משם, ולפיכך אינו בטל לחלון ואינו נעשה במחיצה, ונמצא שיש כאן חלון ברוחב טפח המעביר את הטומאה.

שואלת הגמרא: מַאי אִירְיָא רָקִיק – מדוע אמר שמואל את דינו דווקא לגבי רקיק, הרי אֲפִילּוּ עָבֶה נַמִּי – אף אם יניח אדם עוגה עבה בחלון אין היא מועילה למעטו משיעור טפח, מאחר שסופו ליטלה משם. מתרצת הגמרא: לֹא מִיבַּעְיָא קָאָמַר – כוונת שמואל לומר את חידושו בדרך ׳אין צריך לומר׳. לֹא מִיבַּעְיָא שאם מניח עוגה עָבָה בחלון שאין זה מועיל למעטו משיעור טפח, דְּיָנִין דְּאֵיחֲזִי לֵיהּ לֹא מַכְטִיל לֵיהּ – שמאחר והעוגה העבה ראויה למאכל אף לאחר שהונחה בחלון, אינו מבטלה להניחה שם לעולם, אֲבָל רָקִיק דְּמִמְּאִים – אבל עוגה דקה הנמאסת לאכילה מחמת רטיבות הכותל, אֵימָא בְּטוּלֵי מְכַטֵּיל לֵיהּ – היה מקום לומר שמבטלה להניחה שם לעולם, ותועיל למעט את החלון משיעור טפח, קָא מַשְׁמַע לָן שמואל שאף עוגה דקה אין אדם מבטלה להניחה שם לעולם, ולפיכך אינה מועילה למעט את החלון.

הגמרא שבה ושואלת: מדוע הוצרך שמואל לומר שאין הרקיק ממעט בחלון משום שעתיד הוא ליטלו משם, וְתֵיפּוֹק לֵיהּ דַּהֲוָה לֵיהּ הרקיק דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה, וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה אֵינוֹ חוֹצֵץ בְּפְנֵי הַטּוּמְאָה, ואפילו אם יבטל את הרקיק ויניחו בחלון לעולם אין הוא יכול לחצוץ בפני הטומאה, מאחר שהוא עצמו דבר מאכל המקבל טומאה. מתרצת הגמרא: שמואל עוסק ברקיק שאינו מקבל טומאה משום שָׁנִילַשׁ בְּמֵי פֵּירוֹת, ואין דבר מאכל מקבל טומאה עד שנרטב באחד מן שבעת המשקים המכשירים לקבל טומאה [יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים], ועל כן הוצרך שמואל לומר שהטעם שאינו חוצץ הוא משום שאין כוונת האדם להניחו שם לעולם.

הגמרא מקשה על דינו של שמואל: מֵיתִיבִי, שנינו במסכת אהלות (פ״ו מ״ב), קוּפָּה מְלֵאָה תֶּבֶן וְחָבִית מְלֵאָה גְּרוֹגָרוֹת [–תאנים מיובשות] הַמּוּנָּחִים בְּחַלּוֹן שבין שני בתים שיש בו רוחב טפח, ומת מונח באחד הבתים, רוֹאִין [–בודקים] כָּל שֶׁאִילּוּ יִנָּטְלוּ הקופה או החבית וְיכוֹלִין הַתֶּבֶן וְהַגְּרוֹגָרוֹת לַעֲמוֹד בִּפְנֵי עַצְמָן, הרי הם ממעטים את החלון משעור טפח וחוֹצְצִין בפני הטומאה, וְאִם לָאו – שאין הם יכולים לעמוד בפני עצמם בלא הקופה והחבית, אֵין הם חוֹצְצִין בפני הטומאה. מפרשת הגמרא את הקושיא: וְהָא תֶּבֶן חֲזֵי לְבַהֲמְתּוֹ – והרי תבן ראוי הוא למאכל בהמה, וסופו ליטלו מן החלון וליתנו לבהמתו, ואינו מבטלו להניחו בחלון לעולם, ומכל מקום מבואר במשנה שאם התבן יכול לעמוד בפני עצמו בלא הקופה הרי הוא ממעט את החלון משיעור טפח וחוצץ בפני הטומאה.

מתרצת הגמרא: בְּסָרֵיא – בשנרקב. כלומר, המשנה עוסקת בתבן שנרקב שאינו ראוי למאכל בהמה, ולפיכך דרך אדם לבטלו ולהניחו בחלון לעולם. הגמרא שבה ושואלת: הא חֲזֵי לְטִינָא – הרי אף תבן שנרקב ראוי הוא לעשות ממנו טיט, וסופו ליטלו מן החלון לצורך זה. משיבה הגמרא: דְּאִית בֵּיהּ קוֹצֵי – יש בתבן קוצים, ולפיכך לא ניתן לעשות ממנו טיט, מאחר שדרכם היתה לרמוס את התבן ברגליהם בשעת עשיית הטיט. שואלת הגמרא: הא חֲזֵי לְהַסָּקָה – הרי עדיין ראוי תבן זה להסיק בו את התנור, וסופו ליטלו לצורך זה. משיבה הגמרא: בְּמִתּוּנָא – בתבן רטוב, שאף להסקה אינו ראוי. שואלת הגמרא: הא חֲזֵי לְהַסָּק גָּדוֹל – הרי ראוי הוא להסקה באש חזקה המייבשת את רטיבותו. משיבה הגמרא: הֶסֵּק גָּדוֹל לָא שָׁכִיחַ – אין הדבר מצוי שיסיק אדם אש חזקה, ולפיכך יש לתלות שאם הניח בחלון תבן לח שנרקב ויש בו קוצים, ודאי

המשך בעמוד ק

כוונתו לבטלו ולהניחו שם לעולם, ומועיל הוא לחצוץ בפני הטומאה.

הגמרא מקשה עתה על דברי שמואל מהדין המבואר בברייתא שגרוגרות ממעטות בחלון: **גְּרוֹגָרוֹת הָא חָזוּ לֵיהּ** – הרי ראויות הם למאכל אדם, וסופו ליטלם משם. **אָמַר שְׁמוּאֵל, בְּשֶׁהִתְרִיפּוּ** – המשנה עוסקת בגרוגרות שהתליעו, ואינן ראויות עוד למאכל אדם. **וְכֵן תָּנֵי רַבָּה בַּר אֲבוּהּ** – היה שונה כן בברייתא, שהגרוגרות ממעטות את שיעור החלון רק **בְּשֶׁהִתְרִיפּוּ**.

מבררת הגמרא: **הַאי חֲבִית הֵיכִי דָּמְיָא** – באיזה אופן עומדת בחלון החבית המלאה בגרוגרות, **אִי דְּפוּמָּא לְבַר** – אם עומדת היא באופן שפי החבית פונה לחוץ, לצד הבית שאין המת מונח בתוכו,